

Nem értjük az arab kérdést

Ballagok az utcán s kit lát-nak szemem: régi ismerősöm, a biológia tanára jön velem szemben. Megállunk egymásra meredünk.

Hát maga hol bújált mostanában? — főrmed rám. — Már nem is tudom, mennyi ideje, hogy nem találkoztunk. — Mondom neki, hogy a kötelesség szólított el, meg a betegség, meg minden: viszont én is örülök, hogy újra találkoztunk. Mire ő: nem ülnék le valahol...? Érti, mire gondolok! Persze hogy érttem. S minthogy váratlan találkozásunk a Hősök Kapuja alatt történt, kézenfekvő, hogy azt ajánlottam, ülünk be a Béke Tanszékre ott majd elbeszélgetünk.

Tanszék? Béke Tanszék? Nem is tudtam, hogy a békének is van tanszéke. Dehát tanszéken beszélgetni... — Megmagyaráztam aztán neki, hogy az általam megjelölt intézmény egyáltalán nem tudományos jellegű, sőt. Ez egy amolyan bisztróféle, szemben a Tanárképző Főiskolával, s az az előnye, hogy ha szerencsénk van, asztalhoz ülhetünk, illyentájt délután öt óra felé is.

A Főiskolával szemben? — De már ezt odafelé ballagásunk közben kérdezte s mivel biológus, rendszerezte elme, következő kérdése nem nélkülözte a precizitást. — Tisztázzunk valamit. Azt mondja, a Főiskolával szemben. Most azt kérdezem: A Béke tanszék van-e a Főiskolával szemben, vagy a Főiskola van a Béke tanszékekkel szemben? — Megmagyaráztam aztán, hogy ez csupán nézőpont kérdése, továbbá hogy nem lényeges vitatéma, főiskolások is járnak oda, azok adták neki ezt a nevet. Tréfából. Jó! — mondotta a biológia tanára — értelmes gyerekek lehetnek. Bizonyára jó pedagógus lesz belőle.

Szerencsénkre sörmentes nap volt, azaz nem lehetett sört kapni, így hát a Tanszék nem volt annyira zsúfolt, mint máskor, amikor sör kapható. Asztalhoz ülhetünk. Előttünk az első két deci a biológia tanára körülnevezett. Nem rossz hely, állapította meg. Sőt, még jobb is, mint a Boszorkány, ahol eddig — emlékszik rá — talpon állva jókat beszélgettünk. De hát — tette hozzá kesernyésen — a Boszorkány lezúllott.

Miket beszél! Hiszen nem is olyan régen modernizáltak. Még hozzá mekkora költséggel. Új a pult, új a falborítás, csempé. Minden új és tiszta.

Ez tény. Ennek én is örülök... csak egy a baj. Ott nem lehet dohányozni. — S már nyúlt is a zsebébe a cigarettáért. — Megtiltották. Ki van írva. Magyarul. Érthetően. De tudja, mire lennék kíváncsi? — Tanácsatlantul nézhettem rá, mert így folytatta: — Ha majd megkezdődik a turista invázió, jönnek nyugatról, keletről, északról, délről olyanok, akik nem értik a magyar felírást, annak vajon kivesszük-e a kezéből az égő cigarettát? — Önmaga felett önmaga kérdésére. — Szerintem nem verik ki. Velem egyszer ilyesmi megtörtént. Velük nem fog megtörténni. Tudja miért? Mert kell a kemény valuta. A valuta az egészségénél is fontosabb. Szerintem. Na, isten-isten.

Félig üritettük poharainkat. Néztam a tanár urat: gondterheltekné látszott. Bánatosan nézett félig üres poharára. Meg is kérdeztem tőle, mi rossz kedvének oka?

Ez — Kőrmével ütögette a poharat. — Meg ez — feltartotta égő cigarettáját. — Az orvosok házysor megtiltották már!

Hm — gondoltam — akárcsak nekem. Vigasztalni próbáltam.

Tudja, minden orvos ezzel kezdi. Megtiltják ezt is, megtiltják azt is... Ennek az az oka, — tettem hozzá — hogy a mi orvosaink bizonyára nem ismerik a Koránt.

A Koránt? Csak tán nem a mohamedánok szent könyvéről

beszél? Nem is tudtam, hogy maga mohamedán.

— En? Hogy lennék én mohamedán?

— Mert hogy a Koránról beszél. Az orvosokkal kapcsolatban. Hát mi van abban a Koránban az orvosokról?

— Nem az orvosokról van benne szó. Hanem általános hitbéli elvekről. Például, ami ide vonatkozik. — Kíváncsi, kérdő tekintet. — Nem tudom pontosan idézni, mert nincs nálam az a könyv, de a lényegét mondhatom, mert a magam számára megjegyeztem. Körülbelül az a lényeg, hogy valamit megtiltani könnyű, de valamit megengedni, az a nehéz. Na, most jut eszembe, egy idézetet egy cetlire felírtam —, kitorászok a táskámban — itt van, felírtam, mert fontosnak találtam. Tehát: „Tudomány az, ha megbízható tudós tekintélye alapján valamit megengedünk; korlátozásoknak bárki megtalálhatja a módját.” Erről beszéltem. A megengedéshez kell tudomány, a megtiltáshoz nem kell tudomány. — És ez így benne van a Koránban?

— Ez nincsen benne a Koránban, hanem ezt egy Korán-magyarázó írta így, de a Koránra hivatkozva. Mert tudja, a Koránnak annyi de annyi magyarázója van...

— És mindegyik a Koránra hivatkozik?

— Persze. Másként nem hinnék neki.

— Maga roppant ravasz ember ám. Úgy tesz, mintha a Koránról beszélne, holott pont a mi mai viszonyainkra céloz. Sandán. Na, jó-jó, félre ezekkel a sanda témákkal, maradjunk az araboknál. Ha maga olyan okos ember, akkor meg tudja magyarázni, miért marakodnak egymással ezek az arabok, holott, akárhogy vesszük, egyaránt a Koránt tartják szent könyvüknek. Egy hiten vannak. Arab-arab, mohamedán-mohamedán. De előbb isten-isten, vagyis allah-allah.

Allah-allah — mondtam én is, a pohár kiürült, a tanár úr a szokásos ceremóniák után (sorban állás a pénztár előtt, majd a kimerőpultnál) visszatért.

Most aztán — folytatta ott, ahol abbahagytuk — magyarázza el nekem, miért marakodnak ezek az arabok egymással, holott...

Ebben a dologban — feleltem némi gondolkodás után —, azt hiszem, maga Allah sem tudja elmagyarázni. Mostanában megy a rádióban az a sorozat, hogy az iszlám világa. Nem tudom, mire mennek majd vele, meg tudják-e magyarázni a dologot, mert isten bizony, ez... ez annyira bonyolult... éppen ideje, hogy... próbáljunk elmagyarázni ebben a szörnyűségesen... — Legyintettem.

De hát maga... ahogy a szavaiból kivettem... enélkül a sorozat nélkül is tudja a magyarázatot.

Na persze — feleltem —, az ember összeolvas mindenfelét. De megmagyarázni... Tudja, sokszor a legegyszerűbb dolgokat a legnehezebb megmagyarázni. Itt van például az, hogy maga szerint — rápillantottam a biológia egyre érdeklődőbb tanára — arab-arab, mohamedán-mohamedán. Pedig az a tiszta igazság, hogy ahány ország, annyiféleképpen értelmezik a Koránt. Itt van például az iráni helyzet...

Na, na! — biztatott a biológia tanára.

Nem biztos, hogy értem, de annyit tudok, hogy Iránban a siita irányzat az uralkodó ág. Más országban, például Egyiptomban, a szunnita változat az érvényes. — Siita... szunnita... én ebből egy szót sem értek. — Más vallásoknál is van ilyen. Például Európában is. Vannak katolikusok is, vannak reformátusok is. Hol az egyik égette a másikat, hol a másik az egyiket. A múltban. Világos?

Ez világos. De én — s most láttam először nevetni a biológia szomorkás tanárát — sokkal egyszerűbb magyarázatot mondok magának. De előbb isten-isten, illetve allah-allah. — Megtörtént.

— Szunniták és siiták. Leegyszerűsíttem, jó? A szunniták szerint a proféta maga Mohammed.

— Persze. Egy az Isten, és Mohammed az ő profétája. Ezt a török világ óta tudjuk.

— Az ám, csak hogy a siiták szerint Mohammed csupán tévedésből kapta Alláhtól a profétaságot. Ami valójában Mohammed unokaöccsét illette volna, egy bizonyos Alit. A szunniták tehát Mohammedet imádják, a siiták meg Alit. Ez is differencia például... mégpedig óriási!

Aha! Tehát tévedés történt. Látja, hogy ha jól belegondolok, én például... hiszek a tévedés lehetőségében. Például, hogy Mohammed helyett Ali a proféta. Itt van például a mi esetünk. Úgy értem, az iskolában, ahol én a biológiát tanítom. Ott például, szerintem, sőt a tantestület nagyobbik része szerint, tévedés történt.

— Amennyiben?

— Amennyiben nem az kapta az igazgatói megbízást, akit megilletett volna, hanem olyan valaki, aki arra nem méltó. De hát — legyintett — ilyesmi máshol is megtörtént. Megtörténik. De ez nem rajtunk múlik. Hanem oda-fent... — s a plafon felé bókolt.

— Allah dönt.

Akkor maga, tanár úr, inkább a siitákhoz húz. Látnom nem érte. Szóval, az ajatollahékhöz. Mert azok siiták.

Hagyja már ezeket a vallásos dolgokat. Inkább arra feleljen: maga tud arabusul?

Aha. Ezzel azt akarja mondani, hogy aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul. Nem tudok arabusul. Chrudinák tud, de én nem.

Nem erre értettem. Akkor meg honnan veszi ezeket a dolgokat... siiták... szunniták.

Egy könyvből. Magyar nyelvű könyvből.

Mi a címe? Kezd érdekelni a dolog. Megveszem.

Azt ugyan nem veszi meg. Nem kapható.

Hát akkor maga hogyan jutott hozzá?

Nem hiszi el. A könyvvásárlóból. Volt idő, tudja, amikor a háború után, 49 után, mindenféle kártékony könyveket behordtak a papírgyárba, szépen beüzázták. Én meg némi protekcióval... hozzájutottam egy pár beüzárandó könyvhöz. Például ahhoz is, amiből idéztem.

Ne mondja! De hát az nagyon okos könyv lehetett!

Persze, hogy okos könyv.

Csak egy baja volt. Egy bizonyos magyar nyelvű vallástörténet, Goldziher Ignác német nyelven megjelent tanulmányait angol nyelven előadta egy amerikai egyetemen, épp elég volt rá, hogy 49 után beüzázzák. Most aztán emiatt hiába keresné a könyvesboltokban, pedig látja, a rádióban folyó beszélgetésekben is hivatkoznak rá, magam is hallottam. Úgy látszik, néhány példány megmenekült. Ez a könyv nekem is megvan. Az a címe, hogy Előadások az iszlámról. Ez a dolog, illetve ismereteim háttere.

Beüzázták. Hm. Mikor jelent meg az a könyv?

Ötvenhét évvel ezelőtt. 1912-ben.

Érdekes. És azóta? Jelent meg azóta ilyesfajta könyv?

Nem tudom. Felémre lehetséges. De nem tudok róla.

Ertem. Kár. Itt látom a magyarázatát — mondta elgondolkodva a biológia tanára, aki hajlamos az elmélyült gondolkodásra, pláne a második két decinél —, hogy nem látunk világosan a közel-keleti kérdésben. Hogy nem értjük az arab kérdést. De hát sok érdekes dolog van még a világban, amit nem értünk. Vagy nem?

De, igen — feleltem.

Amiről nem tudunk. Vagy legalábbis nem sokat. Például — a szerelem. Legközelebb majd erről, jó? De addig is... allah-allah. Sietek haza. Pontos időre otthon kell lennem. Ez a parancs. A feleségem — tudja... Akibe valamikor, isten bizony, szerelmes voltam.

No, akkor — adtam meg magam — siessen csak haza. És hozzátettem: — Allah-allah.

Elmenőben még visszakerdezett. Mondja csak, hány feleséget tarthat egy arab?

Bonyolult kérdés.

Akkor ne fesszessük. Majd máskor.

És elment, haza, egyetlen feleségéhez. Akibe egykor szerelmes volt. De hát ez már csakugyan más téma. Majd legközelebb.

MOCSÁR GABOR

A vasutasmozgalmak szegedi harcosa

Múltnak az évek, évtizedek, időben távolodunk azoktól a hatalmas erejű eseményektől, amelyek előkészítették a jelen társadalmát Magyarországon. Sokat tudunk a 60 évvel korábbi eseményekről, a történelemmé vált változásokról, személyekről, a munkásmozgalmak legjobbjairól. Sokat, de nem elegendő. Vannak, akiket még nem tártunk fel, akikről a kép korántsem teljes. Az idő múlása is sürget mindazok tiszteltadására, akik tudatosan vívták a harcot és cselekvéseikkel formálták az új életformát. Ezek sorában méltó hely illeti Pósz Jenőt, a magyarországi vasutasmozgalmak egyik kiemelkedő vezetőjét, aki 1884. április 22-én — 95 éve — született Szegeden, a Rigó utca 16. szám alatti házban.

Elemi iskolai tanulmányainak befejeztével szülei faesztérgályos tanoncnak adták, és ekkor került kapcsolatba az ifjúmunkás-mozgalommal.

Az első orosz forradalom idején Szegeden is megerősödtek a szakszervezeti csoportok. A város munkásságának 42 százaléka volt, ekkor szervezett munkás. A munkásszervezet gerincét az asztalosok alkották. A korabeli források arról tanúskodnak, hogy Pósz Jenő nagy szerepet vitt ebben az időben a békemozgalmakban és az általános választójogiért folytatott küzdelmekben.

Családjával együtt 1910-ben a fővárosba költözött, és ott előbb a munkásszervezetben, majd az Országos Munkásbiztosító Pénztárnál dolgozott. A szociáldemokrata vasutasmozgalmozhoz 1913-ban került, és az első világháború kitörésétől 1920-ig a Magyar Vasutas című lapot szerkesztette. A Szakszervezeti Tanács ellenőrző bizottságába 1917 augusztusában választották. Az őszirózsás forradalom győzelme után Landler Jenővel szervezte a Magyar Vasutasok Szövetségét, amelynek központjait titkárává választották. A Tanácsköztársaság idején a Tanácsok Országos Gyűlésének küldötte. A tanácskormány szűz és Szövetséges Köz-

ponti Intéző Bizottság — megfelel ma a Népköztársaság Elnöki Tanácsának — tagjává választotta.

A Tanácsköztársaság leverését követően letartóztatták, majd kiszabadulását követően, 1920-ban a szociáldemokrata párt újjászervezésén fáradozott. Szeged II. kerületében a párt képviselőjelöltje. Mandátumot azonban sohasem szerezhetett szülővárosában, mert 1920-ban, közel száz szakszervezeti és szociáldemokrata harcostársával együtt letartóztatták, majd a választások napján, 1920. január 25-én a Prónay-különítményesek a hírhedt kelenföldi laktanyába hurcolták és brutálisan megkínózták a bécsi emigrációba készülő Pósz Jenőt. A kelenföldi, a Markó utcai, majd a Gyűjtőfogházban elszenvedett szenvedések aláásták Pósz Jenő egészségi állapotát. A beteg Pósz Jenő 1921 őszén helyezték szabad lábra. Szüneteseinek és a rendőri felügyeletnek 1922. március 12-én bekövetkezett halála vetett véget.

Harmincegy évesen temették el a Farkasréti temetőben. A Népszava így búcsúzott tőle: „Valamire a sínek elfutnak a régi Magyarország határai felé, valamire vasúti műhelyek gépei zakatolnak, ott megáll egy pillanatra a vasúti munkások dolgos keze, ha meghallják a hírt: Pósz Jenő meghalt. De nemcsak a vasúti munkásokra hajol rá a gyász érzése, hanem a magyar munkásmozgalmak minden harcára is, mert Pósz Jenő nemcsak egy szakszervezeti harcosa volt, hanem a szociáldemokrata mozgalom is, amíg csak szíve utolsó dobant. Élete példás volt, elvhűsége és akaratereje szilárd. Ama kevesek közül való volt, akik mindenüket feláldozták a munkásmozgalmak oltárkövének. Szóval és tollal szolgálta a vasúti munkások mozgalma és erejét, tehetségét odaadta a pártmozgalomnak is.”

Élete, munkássága ma is elevenen ható példakép. Tárjánvárosban utca őrizi nevét. BÁTAYI JENŐ

Űrvtorlázótervek

1977 januárjában Honolulu-ban csillagászati kongresszust tartottak. Ezen az összejövetelen ismertették az amerikai űrvtorlázótervet. Gyermekeknek sárkányára hasonlít ez a szerkezet, amely megépítése után 800×800 méteres méretben bolygóközi utakat tehetne meg. Az űrvtorlázó Naprendszerünk távoli bolygóit is felkereshetné tervezője szerint. Igen nagy előnye, hogy haladásához nem kell üzemanyag, mert azt a természet szolgáltatná, a napsugárzás nyomása formájában. (Ismeretes tény a fizikából, hogy amikor sima felületen a fény visszaverődik, ott nyomás, az aerodinamikai áramláshoz hasonló jelenség keletkezik.)

Nincs új a nap alatt. Az amerikaiak is elismerik, hogy ez az ötlet még Ciolkovszkijtól, a szovjet rakétakutatás nagy úttörőjétől származik: az említett energiát Ciolkovszkij űrhajók hajtására gondolta felhasználni. Találmányát nem publikálták, ma is a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának archívumában őrzik. Abban az időben ez csak elmélet maradt, mert a napvitorlázó önerőből nem tudott felemelkedni a földről. Napjainkban azonban, a nagy erejű tolóerők és űrhajók korszakában már más a helyzet.

Az amerikaiak az ötvenes években kezdtek — nyilván az orosz nyomdokokból kiindulva — foglalkozni az űrvtorlázó tervével. Az amerikai-

ak alumínium bevonatú anyagból kívánják elkészíteni a szerkezetet. A NASA 5 millió dollár irányzott elő a napvitorlázó-kísérletekre, 1980-ra kellene elkészíteni a prototípus első próbapépítését. Amennyiben beválik ez a szerkezet, 1981-ben nagy vállalkozásba kezdenének az amerikai űrkutatók. A hatalmas sárkány, amelyet kis méretű sarkoklapátok irányítanak, 1981-ben elindulna távoli bolygók felé. 1986-ra megközelítené a Halley-üstökösöt. Az üstökösrandevű természetesen csak egyik célkitűzése lenne az űrvtorlázó útjának, amely bolygók közelében és a világűrben végezhetne tudományos méréseket.

Az űrvtorlázó terve a franciák fantáziáját is megmozgatta. A franciák egy kisebb űrvtorlázót szeretnének gyártani, 200×200 méteres méretben. A franciák ezzel a sárkánnyal a Merkúr bolygó megközelítését és egy 1981-es Encke üstökösrandevű szeretének végrehajtani. A francia űrvtorlázót a Sappelab űrlaboratórium közvetítésével juttatnák a világűrbe, összehajtott állapotban. A világűrben szerelnék és állítanák össze a sárkányszerkezetet, és indítanák útjára a Merkúr felé.

Lehetséges, hogy a Ciolkovszkij megálmodta napfényhajtású sárkány a nyolcvanas években elindul a távoli bolygók felé.

D. S.